

Таким чином, складовою професійної культури майбутнього фахівця у сфері ДЗУ є культура ділового спілкування та дотримання ділового етикету, оскільки майбутній фахівець-документознавець повинен уміти практично застосовувати знання, правила та вимоги щодо спілкування, поведінки, зовнішнього вигляду під час ділового спілкування у різних виробничих ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєв І. Діловий етикет. Етика ділового спілкування / І. Афанасьєв. – К.: Альтерпрес, 2003. – 368 с.
2. Етика ділового спілкування: курс лекцій / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осечинська. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 208 с.
3. Кузин Ф. А. Современный имидж делового человека, бизнесмена, политика / Ф. А. Кузин. – М.: Ось-89, 2002. – 512 с.
4. Малюк О. Ю. Роль та місце вербальних та невербальних видів комунікації у роботі фахівця служби ДЗУ / О. Ю. Малюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2011_13_2/36.pdf
5. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин: навч. посібник / Ю. І. Палеха. – К.: Кондор, 2008. – 356 с.
6. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли других по их жестам / А. Пиз. – Нижний Новгород: Изд-во «Ай Кью», 1992. – 262 с.
7. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Л.: СПОЛОМ, 2001. – 224 с.
8. Харченко Л. П. Етика ділового спілкування соціального педагога / Л. П. Харченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Sptp/2010_3/15.pdf
9. Хміль Ф. І. Ділове спілкування: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Академвидав, 2004. – 280 с.

Майорський В.В.

здобувач,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ІЗ ПРАВОЗНАВСТВА УЧНІВ КЛАСІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Уже більше десяти років старша школа в Україні функціонує як профільна. До основних напрямів профільного навчання належить суспільно-гуманітарний напрям, що реалізується в кількох профілях, серед яких і правовий. Основним предметом названого профілю є «Правознавство» (профільний рівень), що викладається в 10-11 профільних класах в обсязі 3 годин на тиждень. Цей предмет має необхідне навчально-методичне забезпечення – навчальну програму та підручники з правознавства для учнів профільних класів. Утім, однією з нагальних проблем залишається визначення критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів профільних класів із «Правознавства». Якщо для оцінювання знань, умінь і навичок учнів із практичного курсу правознавства (9 клас) такі критерії унормовані, то для

оцінювання навчальних досягнень учнів старших класів із правознавства (рівень стандарту та профільний рівень) відповідні критерії не розроблені. Частково оцінювання окремих видів завдань знаходимо в збірниках для ДПА з правознавства для учнів профільних класів. Зазначимо, що відсутність чітко регламентованих і обґрунтованих критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів із профільного предмета «Правознавство» породжує низку проблем, серед яких такі як: суб'єктивізм вчителя при оцінюванні навчальних досягнень учнів, невизначеність об'єктів оцінювання, труднощі в застосуванні процедур оцінювання тощо.

У науковій літературі *оцінювання* тлумачиться як процес встановлення відповідності рівня навчальних досягнень учня/учениці в опануванні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог навчальної програми [1, с. 303]. Оцінювання – це процес вимірювання навчальних досягнень, тобто порівняння і встановлення співвідношення того, що учень знає, до того, що він повинен знати на певний момент навчання відповідно до навчальної програми [4, с. 62]. Оцінка результатів навчання учнів може бути якісною (виражається у вербальних формах) та кількісною (позначається балами) [1, с. 303].

У навчальному процесі може виступати як складник уроку, важливий критерій його ефективності, одиниця виміру навчальних досягнень учнів та як чинник особистого просування школяра в навчанні. Пристанемо на поширену в методичній літературі думку про те, що діяльність учителя з оцінювання навчальних досягнень школярів має носити потрійний характер: вчителю слід перевіряти й оцінювати результати роботи учнів по-перше, відразу після закінчення засвоєння матеріалу, що міститься в розділі навчальної програми; по-друге, наприкінці семестру; по-третє, по закінченню навчального року.

Організація навчання, орієнтованого на результат, передбачає усвідомлення вчителем бажаного рівня досягнень учнів. Вчитель має прагнути до формулювання реальних, вимірюваних результатів як окремого уроку, так і кожної теми й курсу в цілому [1, с. 303-304]. Об'єктом оцінювання має виступати не учень як особистість чи його риси характеру, а рівень його навчальних досягнень. Це означає, що перевірки й оцінюванню підлягає насамперед рівень досягнення учнем освітніх стандартів, тобто мінімально необхідних результатів.

Для оцінювання учнів під час уроку вчителю слід дотриматися певної послідовності етапів, а саме: 1) визначити мету/очікувані результати уроку; 2) обрати критерії й показники оцінювання; 3) визначити мету оцінювання; 4) обрати стратегії, процедури та шкалу оцінювання; 5) визначити способи доведення до учнів планованих очікувань.

Зазначимо, що оцінювання учнів профільних класів із правознавства передбачає досягнення таких основних цілей як:

- демонстрація рівня знань, умінь і навичок учнів із теми;
- виявлення рівня сформованості ставлення учнів до суперечливих суспільних проблем, правових явищ і процесів;
- мотивація учнів до отримання нової інформації правознавчого змісту з теми чи обговорюваної проблеми;
- виявлення потенціалу кожного учня в темі та методах її опанування;
- розвиток навичок самооцінки і взаємооцінки учнів;
- визначення кількісного показника (балу) кожного учня з теми [3, с. 38].

Основою оцінювання учнів є перелік вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, поданий у навчальній програмі «Правознавство» (профільний рівень) до кожної теми, що вміщує:

1) мінімальний обсяг правових знань, обов'язковий для засвоєння учнем у відповідності до його індивідуального розвитку та пізнавальних можливостей;

2) основні уміння й навички, формування і розвиток яких передбачено навчальною програмою;

3) формування власного ціннісного ставлення учня до правових явищ і процесів, що вивчаються ним.

Варто зазначити, що якщо перевірка знань учнів профільних класів із правознавства може здійснюватися традиційними способами оцінювання, то виявлення (з'ясування) рівня сформованості їхніх вмінь і навичок вимагає застосування певних процедур і наявності часу. Безпосередньо на уроці унеможливлене здійснення оцінювання виховного ефекту навчального предмета, формування цінностей та особистого ставлення школярів, адже цінності, особисте ставлення, поведінкові моделі учня проявляються в реальному житті. Звідси слідує, що завданням учителя є створення оптимальних умов для вільного висловлення й захисту учнем власної думки з будь-якого питання чи проблеми в будь-яких навчальних ситуаціях у навчальній та позаурочній діяльності.

Оцінювання навчальних досягнень учнів профільних класів із правознавства вчителем має відбуватися при обов'язковому аналізі таких характеристик: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність відповіді учня; осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність знань учня; рівень сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок учня; рівень володіння учнем вміннями аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, абстрагувати, узагальнювати, формулювати висновки тощо; досвід творчої діяльності учня – вміння виявляти й розв'язувати проблеми, висувати гіпотези й передбачення; самостійність оцінних суджень учня.

Створення системи контролю знань, умінь і навичок учнів профільних класів із правознавства – один з найважливіших видів діяльності вчителя, щоб має поєднувати оцінювання кожного учня й оцінки, отримані ними. Об'єктами оцінювання виступають правові знання, вміння та навички, досвід творчої діяльності учнів, емоційно-ціннісне ставлення до навколишньої дійсності, пов'язаної з правом.

Відповідно до концептуальних засад програми державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів профільних класів із предмета «Правознавство» передбачають формування таких предметних умінь учнів як називати, правильно застосовувати, визначати, порівнювати поняття й терміни, описувати, характеризувати, розрізняти й порівнювати правові явища і процеси, визначати зв'язок, висловлювати судження стосовно вивченого матеріалу, моделювати правові процедури [2, с. 52-95].

Оцінку (бал) учитель може присудити знанням, перевіряючи, наприклад, відтворення учнем правових понять, опис правових явищ, умінь і навичкам, рівень сформованості яких демонструється учнем при виконанні ним пізнавальних завдань, наприклад, на порівняння правових понять, побудову

логічного ланцюжка, аналіз і розв'язування юридичних задач тощо. Щодо ставлення чи оцінного судження учня, то воно, залишаючись його суб'єктивним уявленням з того чи іншого питання, не може (і не повинно) оцінюватися вчителем й не передбачає присвоєння балів.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К.: Генеза, 2009. – 328 с.
2. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Людина і світ (рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень). Філософія (профільний рівень). Правознавство (рівень стандарту, академічний рівень). – К.: Міністерство освіти і науки України, 2010. – 96 с.
3. Ремех Т. Оцінювання навчальних досягнень учнів з практичного курсу правознавства. З циклу «Як навчати правознавства цікаво й ефективно» // Історія і суспільствознавство в школах України. – 2012. – №8. – С. 38-42.
4. Рябовол Л. Контроль навчальних досягнень учнів з правознавства : поняття, принципи, функції, мета, суб'єкти, об'єкти, критерії оцінювання / Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2014. – № 9 (Ч. 2). – С. 61-68.

Мунтян А.М, Шибінська Ю.М.

студенти;

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

В умовах сьогодення гостро постали перед людством екологічні проблеми: забруднення ґрунтів, повітря, водою токсичними відходами, вимирання десятків видів рослин та тварин, озоніві діри, збереження генофонду та ін. Тому за сучасних умов школі має належати головна роль у формуванні екологічної свідомості й мислення.

Основні риси характеру особистості формуються у ранньому дитинстві, і спілкування з природою має у вихованні дитини першорядне значення. Для успішного екологічного виховання молодших школярів необхідно окреслити екологічний потенціал кожного навчального предмета. Основну роль при цьому слід відвести природознавству, під час вивчення якого закладається наукова основа природоохоронної діяльності дітей.

У процесі навчальної діяльності головне – «розпочати формування цілісного уявлення про природне і соціальне середовище, виробляти правильну поведінку в колективі і природі». У процесі вивчення різних навчальних предметів молодші школярі мають засвоїти знання про взаємозв'язок і взаємовплив живої і неживої природи, природи і виробничої діяльності людей та необхідність мінімального втручання людини у природні